

ГЕРД МОРГЕНТАЛЕР

**МОРФОЛОГИЈА ИСТОРИЈЕ
ОСВАЛДА ШПЕНГЛЕРА –
ГЕРД МОРГЕНТАЛЕР***Разговор водио Никола Павловић*

Освалд Шпенглер је, са великом тачношћу, предвидео низ догађаја и процеса на Западу који долазе. Од успона светских градова, културе новца, појављивања радикалног феминизма, тријумфа новца у политици, опадања фертилитета, прихватања авангардних културних сензибилитета од стране најширих народних маса, на развијање општег цинизма и космополитизма и повијање под уништавањем старих културних истина и ово све подвео под културну и друштвену декаденцију и опадање.

Никола Павловић: Који су њој Вама, најјаснији знаци дефинитивної цивилизацијској одпадања Запада, без ојције њовраћка на старо?

Герд Морџенталер: Најјаснији знак овог кретања и развоја које је Освалд Шпенглер предвидео је јединствена формација света на глобалном нивоу у којој снажне корпорације и други слични чиниоци доминирају догађајима, док с друге стране имамо индивидуализоване и фрагментиране појединце. И, где имамо снажну тенденцију од демократске националне државе са владавином закона и свих других тековина ранијег развоја, ка великој глобалистичкој влади какву видимо сада.

Шпенглерово дело њрејријело је разне кријике и оне су мање-више њознаје, од сџила коју је њеснички надахнућ и одвојен од

класичној научној дисциплини и без много референци, метода који је применио у свом раду, па до приговора да фаталистички дисциплини историји. Међутим, за ову прилику, интересује нас однос Шпенглерове теорије и хришћанства. Због чега је Шпенглер у свом раду стигао до границе која раздваја чулно и метафизичко? Он дефинише метафизички доживљај у свом будном бићу, али ни ствараје. Он се у појединим семенима бави религијом, али јој не даје централно место у својој теорији. Због чега је по Вашем мишљењу изабрао овакав дисциплину?

Шпенглеров морфолошки приступ, како га сам назива, заснован је на једноставној компарацији и не тражи никакве метафизичке и друге утицаје који стоје у позадини догађаја већ једноставно упоређује. И, како он каже, ако направимо историјски осврт и видимо старе цивилизације које су постојале пре наше, западне цивилизације, он настоји да опише одређене кораке у њиховом кретању, који иду од детињства, младости, зрелости и затим до старости и што се може наћи у свакој цивилизацији која је икада постојала. Такође, све цивилизације имају другачији карактер који је изражен у њиховом погледу на свет. Можемо да видимо да се ове описане фазе увек појављују и макар до сада, свака цивилизација која је постојала исто тако је окончала своје трајање. Крај цивилизације значи и да је иста оставила своје трагове на земљи, али да није више жива, не може да се развија. Она у својој последњој фази може да постоји и вековима после колапса, али више нема никаквог развоја. И ово је његов приступ, он не иде даље од тога у метафизичком смислу већ усваја ове паралеле и позива нас да размислимо о њима.

Живимо у времену где влада њихово верска одличност технологијом. У културолошким развалинама, њиховој декаденцији, смрти метафизике и константној стирењи од еколошкој или нуклеарној армагедона, чини се да се све наде полажу у технику и технологију. Може ли се технологијом премостити уруцавање цивилизацијској ослонца, или ћемо једноставно завршити у дисциплинском свету сајберпанка?

О овоме је он, такође, писао. На крају сваке цивилизације стоји материјализам, са религијом је одавно окончано, или не игра одлучујућу улогу у развоју друштва. И, да је религија прешла у неку врсту опште метафизике али да ће се коначно и ово завршити јер нема духовног подстицаја осим пуког материјализма и огољене политике моћи. Ово може бити маскирано са одређеним псеудо-

религиозним покретима који се могу појавити, али ће они бити вођени од идеолога, чуцака, или контролисани од рационалних моћних политичара који ће их искоришћавати за сопствене интересе. И, он додаје, да како смо видели у прошлости, свака цивилизација овако завршава. Он предвиђа да ће се овакав развој догађаја десити и у западној цивилизацији. Материјализам, политика моћи и на крају цезаризам, после кога ће се цео систем урушити.

Када смо код цезаризма, да ли је појава Доналда Трампа означила да нам се епоха цезара приближава? И, са којим владаром древног Рима бисте Ви упоредили Трампов долазак на власт?

Не бих знао тачно да кажем, али можемо да размислимо о томе. Можда Трампа можемо да упоредимо са Красом (Марко Лиције Крас) у Риму, он је био екстремно богат и политички амбициозан и био је у опозицији владајућој партији у Сенату која је била заступник моћне више класе у Риму. Он им се супротстављао у име популизма, али није био успешан. То му није пошло за руком јер није био харизматична личност. Због тога се одлучује да подржи Јулија Цезара, младу звезду у политичкој арени, коме је новац био потребан. Он је био тип личности који је стекао следбенике и постао први цезар, како га зовемо сада, али је онда убијен. Тако да је можда Крас један од претходника Трампа који би могао имати сличну судбину и који би могао имати идеју о подршци успешном политичару кога би финансијски подржао да дође на власт и да онда влада као (Октавијан) Август у Римском царству, који је успео да савлада партијску подељеност и влада као популистички и конзервативни владар. С друге стране, користио је олигархију, веома богате сенаторе и њихове породице за сопствену подршку. Пустио их је да живе и зарађују, али их је везао за свој систем који називамо цезаризам.

Порекло Ваше породице је из ових крајева, што је разлог више Ваше заинтересованости за српску културу. Да ли сматрате да српска култура, као део словенског света, има у себи довољно вишализма да у даљој будућности изађе из западне исеудоморфозе и да на крају избегне судбину пројасних западних света?

Ако ово питање анализирамо кроз Шпенглерову теорију, Србија је дуго била под утицајем Источног римског царства и арабљанске цивилизације, коју он (Шпенглер) види као једну цивилизацију. Ово је необична идеја, али убедљива, ако о њој размислите. Јер се обе цивилизације рађају оквирно око рођења Исуса Христа

и трају до хиљадите године, када је калифат пропао. И, ово је једна цивилизација која је у одређеној мери преживела, односно није се више развијала, али је остала у региону и утицала на формирање начина мишљења. Западна цивилизација више обухвата централну и западну Европу. Она се шири, али на површан начин. На начин и у време у којем се њен крај приближава и где њена душа, у Шпенглеровом схватању речи, гаси и њен дух се гаси и остаје само материјалистичка и моћна империја, али која није способна да пусти корене ван њеног језгра. Друга ствар коју Шпенглер разматра је могућност надлазеће православне цивилизације, нове цивилизације. Главна област рађања ово цивилизације је Русија. Судаћи по Шпенглеру, Русија је будућа цивилизација, али такође можемо видети и друге православне државе које су произашле из византијског и грчког православља где се будућа цивилизација може појавити. Наравно, ово су спекулације, а с друге стране за мислиоце у Србији може бити веома интересантно да истражују његове идеје, да читају Шпенглера и да покушају да примене његове идеје на сопствену ситуацију.

Осим Шпенглеровој књижевности дела Пропаст запада, коју бисте следећу његову књигу истакли по важности и значају?

Он је написао још неколико књига након *Пропаст запада*. Оне нису тако обимне и нису толико познате, али су веома важне у смислу политичког контекста његовог времена и још увек су веома интересантне у историјском смислу, али и у смислу идеја које су тамо изнете. Постоје макар две које бих поменуо, једна од њих је *Прусизам и социјализам*, а друга је *Године одлуке*, коју је писао у годинама појаве националсоцијалистичког покрета, док су националсоцијалисти мислили да је он један од њих, али им се отворено супротставио. И то је вероватно најкритичнија књига која је могла да изађе за време власти националсоцијалиста и веома је интересантна за читање.

Професоре, захваљујем Вам на издвојеном времену за овај разговор.

Хвала Вама!